

SOM INTE LÄNGRE FINNS

I sin nya diktsamling har Lina Ekdahl återgått till den fria, lättsinniga och lätt absurda stilen. Men bakom listdikterna och de lustiga vid-sidan-om-utsagorna anar man en smärtsam skilsmässa efter ett långt samliv, skriver Pia Bergström som också iakttar hur egensinnigt poeten skriver in sig Sonja Åkessons och Kristina Lugns tradition.

Vi sitter på gratisbussen ut till Ikea min son och jag för att lämna tillbaka en matta, när Örnen och Kråkans redaktör ringer och frågar om jag vill skriva om Lina Ekdahls senaste diktsamling. Jag har ju inte skrivit poesikritik på hundra år säger jag, men han är envis och övertalande och menar att dikterna inte alls är svåra utan mer som historier. Okej, säger jag, och ångrar mig redan innan jag krånglat ner mobilen i väskan igen, en praktisk väska som gör armarna fria men med ett sidenfoder som nästan alltid gör motstånd mot det jag stoppar i. Jag kan ju i alla fall kolla på dikterna, tänker jag.

Sen sitter vi där och forslas ut till Kungens kurva, med en tung grå matta som jag ju också ångrat, för att den i verkligheten, på mitt golv, såg ut som en stor grotesk raggssocka, fast den var handvävd, eller kanske just därför. En sån där tom passiv inåtvänd stund då tankarna liksom lever sitt eget liv, oriktade svävar förbi, vänder tillbaks. En stund av väntan då man förvånansvärt nog kan uppleva omgivningen sällsamt ny och klar. Föränderligheten, ljuset som växlar, hjulen som rullar, de stretande förortsträden, chaufförens stadiga lugn. Sånt som annars brukar gömma sig för uppmärksamhetsstrålen. Bredvid mig sitter min schizofrene son, ryckig och orolig i kroppen, mumlande för sig själv, totalt innesluten i sin röstvärld där kampen mot de hånande, retande, föraktfulla typerna aldrig tycks ta slut. Men han hjälper mig bära.

Och sen när jag läser Lina Ekdahl tänker jag att hon skriver från just sådana där flytande, besvärjande, vindlande repetitiva vid-sidan-av-bubblor som man kan hamna i som passagerare i en buss till Ikea. Hon har ett sätt att prat-tänk-skriva som visserligen, vilket de flesta recensioner av hennes poesi nämner, är släkt med Sonja Åkessons och Kristina Lugns poetiska stilarter, men den Ekdahlska rösten, den lågmält till synes anspråkslösa, ofta osäkra men ändå enträget hävdande är alldeles egen. Särskilt om man hört henne läsa sina dikter själv på mjuk göteborgska (med räv bakom örat!). Jag tycker överhuvudtaget att hennes poesi är mer muntlig än skriftlig – om man nu kan hävda något sådant. Den lyfter när man hör den, man kan på något vis träda in i hennes universum via örat.

I höstens diktsamling *Fyrahundrafyrtio år* har Lina Ekdahl återgått till den mer fria, egensinniga och lätt absurda stil hon odlade innan hon skrev den mer explicit politiska *Diktsamling* (2012). I den diktsamlingen gestaltade hon växande vardagsrasism, mobbing och samtidigt uppharklade nyaukoritära moralism ganska sammanbitet och vredgat, ibland tyvärr en aning plakatigt, men hon skruvade som sig själv:

**Lek inte med språket
Lek inte med språket i munnen
Prata inte med öppen mun
Stäng munnen
Lek inte med munnen
Munnen är ingen leksak**

**Om du är född här
Då är det en sak
En sak skall jag säga dig
Jag skall säga dig en sak**

**Böj inte orden själv
Dammsugat
Säg inte så
Böj inte**

Den nya diktsamlingen har en grundstämning av vemod och sorg. I den inledande dikten, en höstdikt, kort och gott benämnd ”Frukt” (vem tänker väl inte på Södergrans) skalar ett du och ett jag äpplen tillsamman i fyrahundrafyrtio år. Bakom de indirekta lite lustifika vid-sidan-om-utsagorna anar man en smärtsam skilsmässa efter ett långt samliv, förmodligen i ett hus omgiven av en trädgård som de två skalarna skött med gemensam möda.

Därute står nu bara grepen kvar. För att inte bli banal, vilket ju är risken när man vill ge ord åt en så vanlig sorg och hjärtesmärta får det

redskapet, med järntaggar djupt nerkörda i jorden spela duets roll i en kärleksdikt:

/.../

**varför står grepen där där grepen står
där där du ska stå
med en spann tjära en spann järnvitriol en spann kaffe
med bröstkorgen skall du stå
genomlyst av solen skall du stå genomlyst**

/.../

Krisen och sorgen leder till en leder till ett slags förlamning. Och diktjaget skrivs alltmer som ett distanserat "hon".

/.../

**radioapparaten står på
hörs inte**

**hon hör inte när de pratar i radion
journalisterna korrespondenserna nyhetsankarna
nyheterna**

**hon hör det gamla
det som inte längre finns
det som har varit
det som inte hörs**

Lina Ekdahl attackerar och gestaltar skilsmässosåret, den ovana ensamheten, livsomvandlingen, kvinnoåldrandet på flera olika originella sätt. Hennes dikter är lite som Morristapeter, med återkommande gullvivor, kottar, tallar, äpplen, kantareller och kaniner, ett mönster som glesas ut, bryts sönder, drivs isär enligt tillvarons, ja kosmos ohjälpliga entropi. Jag kan "känna igen" mig i det mesta, och fnissa åt allt det pinsamma-gemensamma, till exempel i den trallande monologen "Bristen" där kvinnan "håller hårt i en brist" för det är "det enda hon har" dessutom alla andra brister: "sömnbrist / järnbrist / vitaminbrist / socialbrist". Samtidigt som hon "andas genom magen" och rastlöst och envetet kämpar sig "uppför ett berg och ner i en dal", "genom ett berg, ner i en grotta" och det hela utvecklar sig till en absurd litanian på bristningsgränsen.

Det är fina, påhittiga och roliga dikter trots dovheten och det förtvivlade läget. Utan att tala abstrakt fångar Ekdahl samtidens destruktiva statusvärderingar, dess offer, också själva socialskammen att vara ensam, leva ensam. Men bland tycker jag att poeten konstrar till det i onödan, blir alltför surrealistigt krumelurig. Men å andra sidan - det är ju det som är hennes grej.

Det bästa numret i samlingen är utan tvekan långdikten "Promenad", som jag tror är en förkortad version, eller kanske prototypen till den suveräna diktnovellen "Rent bord" som Ekdahl fick Sveriges Radios novellpris för 2017. Man kan fortfarande lyssna till den, musiksatt, på SR:s hemsida och jag rekommenderar verkligen detta. I ljudversionen får man höra Ekdahl framföra texten själv med sin mjuka, först artigt krumbuktande men sedan allt desperatare(?), tjatigare(?) röst.

En kvinna ringer, till en man antar man, och föreslår en promenad, eller vandring. Hon har köpt mjuka kängor, lovar smörgåsar, kaffe, tänker ta med sig stickning, kofta, russin. Ett anspråkslöst förslag. Om samtal, sällskap ute i naturen. Eller en vision, en utopi om det lyckliga livet, varken mer eller mindre. Han verkar inte ha tid. Hon ringer och ringer, försöker och försöker. Det är en rytmisk och musikalisk text, liksom det mesta Ekdahl skapar, hon är jävelusiskt skicklig på upprepningar, omtagningar som ju också härmar våra vanliga vardagssamtal samtidigt som metoden så tydligt bär fram det ödsligt långtande ropet i kvinnans egostängda men envisa propåer. Ur de nyköpta kängorna, de uttänkta smörgåsarna och russinen strömmar en ofantlig sorg. Tänk att något så allvarligt och allmängiltigt kan rymmas i så triviala ting!

När jag läste Ekdahl och för jämförelsens skull också läste en del ur Sonja Åkessons och Kristina Lugns dikter fann jag både likheter och skillnader. Åkesson är socialt tydligare, rakare, fränare, "jag ligger och suger på själens var" (*Ute skiner solen*, 1965). Hon bekänner öppet sin egen osäkerhet och obildning, men beskriver sina olika gestalter med inlevelsefull ömsinnet. "Margit med sin mage, Aina med sina skorpor. Bittan med sin abort" (*Hästens öga*, 1977). Kristina Lugn är galghumoristiskt upprorisk, trycker liksom hårdare med pennan, ironiserar skarpt och svart om den borgerliga villa-uppväxtens och det oförberedda kvinnolivets förljugna vedervärdigheter. Men det som förenar de tre är att de arbetar litterärt med just med de trivialiteter som ansetts och anses vara kvinnans domän. Jag menar maträtter, möbler, rynkor, räkningar, tröttsamt obetalda gratistjänster eller kvävande (eller utbytbara, underbara) ting som har med hushållning, sex och moderskap att göra. Men som kan vara hur existentiella som helst: "Döden har ett konstigt sätt / att plötsligt sitta i en soffa från IKEA / och se ut som en befriare." (Lugn, *Bekantskap önskas med äldre bildad herre*, 1983).

Lina Ekdahl har nog påverkats mer av Åkesson än av Lugn. Klassmässigt är det svårt att placera Ekdahl, hon är sällan tydligt

självbiografiskt, men ett liv som bara poet kan inte vara fett. I samlingen *Sprid glädje på Sjömansgården Anette* (2007) kan man ana arbetserfarenheter från äldreomsorgen och i de flesta av hennes texter intresserar hon sig för småfolket. Som i den långa uppräkningsdikten ”Stackars” (*Diktsamling*, 2012) som börjar med ”de som bor i Bergsjön” och som slutar med de som bor: ”i Asien / i träsk, / i hyresrätter / i suterränghus / stackars de som bor i suterränghus”. Ironiskt förstås. Men just Ekdahls uppräknande list-dikter är helt klart inspirerade av Sonja Åkessons många polemiska dito.

Om man lägger Åkessons mest kända långdikt ”Självbiografi (replik till Ferlinghetti” (*Husfrid*, 1963), den som börjar ”Jag lever ett lugnt liv / på Drottninggatan 83 a på dagarna / Snyter ungar och putsar golv...” bredvid Ekdahls besvärjande telefondikt ”Promenad” så framstår dock skillnaderna tydligt. Där Åkessons diktberättelse från 1963 flödar över av något som verkar vilja vara uppriktig kvinnobikt med distinkta, emellanåt nästan glatt återgivna sjaskiga minnen, besvikelser, brännskador men med ett överdåd av drastiska reflektioner angående detta numera så lugna ”bakbundna” liv är Ekdahls telefonsamtal desto ängsligare. Visserligen använder Ekdahl ofta det vaga tompratet, dösnacket och pladdret som metod för att visa på attityderna bakom, men den samtida kvinnan som söker kontakt i ”Promenad” framstår som så rädd att göra fel att hon liksom krymper sin vision av lycka allteftersom. Det är som om den sviktande självkänslans eviga fegfråga ”Är det nån idé?” gör henne allt kraflösare fastän hon envist som en drunknande klamrar sig fast vid mobilen.

Åkessons diktjag verkar däremot pigga till av att äntligen få säga sanningen om ett och annat. Ge fräsigt kvinno svar på tal till dåvarande författarkollegornas idol, beatpoeten Ferlinghetti och härma hans berömda ”I´m leading a quiet life in Mike´s place every day ...” (*A Coney Island of the Mind*, 1958) som nog ansågs universell på sin tid. Fler förnumstiga slutsatser har jag ingen lust att dra. Jag hoppas Lina Ekdahl fortsätter med sin grej. Själv blev jag under läsningen sugen på att fortsätta granska rekvisitans och de materiella tingens roll i litteraturen. Kaffe och kofta, russin och skorpor gör att jag känner mig så underligt hemma. Och min gamla matta känns som ny nu när jag lyckats returnera raggsockan.

LYRIK

Fyrahundra fyrtio år

Lina Ekdahl

Wahlström & Widstrand, 2018

Författarfoto: Lina Ikse